

KAUKAMOINEN

PETTERI HANNILA

Kaukamoinen

Petteri Hannila

This book is for sale at <http://leanpub.com/kaukamoinen>

This version was published on 2013-02-11

This is a [Leanpub](#) book. Leanpub empowers authors and publishers with the Lean Publishing process. [Lean Publishing](#) is the act of publishing an in-progress ebook using lightweight tools and many iterations to get reader feedback, pivot until you have the right book and build traction once you do.

©2013 Petteri Hannila

Sisältö

Kainujen synty	3
Aikuisuuden taakka	7

Kansikuva: Anne Petelius

Toimitus: Jenny Peräaho (Kirjalabyrintti)

*Omistettu kaikille niille,
joille luovuttaminen
ei ole vaihtoehto.*

Kainujen synty

Oli ensin ilman alla
ennen maallista menoa
ennen miestä, ennen naista
ennen kaikkia kaloja
meri musta muljahteli
aaltos ainainen ulappa
iät ylsi, lännet kattoi

yliset, aliset peitti

Nousi paasi pinnan alta
loihtui louhikko leveä
sylen tunki, toisen kasvoi
kohosi kivinen kenttä

Liiti lokki, laiha lintu
merta mahtavaa lekutti
iät koitti, lännet lensi
kovin tarkaten kurotti
"minne mahdan jalkaseni
soukan koipeni asetan
pesämunan pyöräyttelen
leputtelen päätä pientä"

Kiven huomasi lokki pieni
meren mahtavan selällä
laski siihen jalkasensa
munat muotosat asetti

Suuttui suunnaton ulappa
kovastuihe kuohuvainen
puhallutti ilman suuren
tuulen kolkosta kodasta
nosti aallon autereesta
vedet suuret vierähytti

Iski ilman armelusta
syrjään louhikon lavean
nousi laine tantereelle
kiviselle kankahalle
pesä pieni lintuparan
nyt jo vierähti vetehen
kastui muotosat munansa
hajosi koreat kuoret

Lokki läksi laulamahan
nokan puhtaaksi puhuvi
munat särjetyt saneli
taikakeinoin taltutteli
maaksi pinnalle merien
taivaaksi tähtien keralla
valostamaan aurinkoisen
sirpin kuusta kalvakasta
ylisen ylhästen ko'iksi
kalmansyömille alisen

Makas siinä maailmainen
lokin laittama lavea
kumma tyhjänä kumotti
onttelona onnahteli
munan viimeisen väläytti
palasista pyörähytti
kaikki kasvit, kaikki ruohot
eliöt siitäkkin ehommat
kalat vehmahan vesien
peurat sarvipäät salohon
korpeen kontiot komeat
kaikki luontonsa mukahan
kutansakin kahden verran
kantaisoina suvulle
emoina syrjähän elämän

Teki yhden ihmislapsen
pijätti tekoa toisen
siihen sen sanasiin laittoi
"sinä tuonet suuren surman
jos vain suollut ja sikiät
tapat yhden, sorrat toisen
kohta kolmatta kuristat
emotta elelet kurja
vailla vaimoa vaellat"

Kantaiso ihmislapsen
kulki merta mahtavaista
veneinensä koukkuinensa
kalaa pyyti ja kadehti
"kusta mä emosen saisin
kainaloiseksi omaksi
syöpi saaliini mätänen
niljainen nareksii hammas"

Meri vastas miekkoselle
"josko teen mä sulle naisen
ehdan pyöräytän emännän
säilyttämään saaliitasi
savustamaan särkiäsi
sikiämään siemenestä
suoltamaan sukua suurta
kovan siitä hinnan laitan
maksun mittavan rakennan
lokin laihan lapsi lienet
vedestä naisesi vedetty
toista maata, toista luuta

eri puolia pidätte
pää tökset hän päättelevi
suuret työstelee tekoset
sinä pieniä pakerrat
otatko sä oivan naisen
annanko emännän ehdan”

Siihen vastas kanta iso
“annahan emäntä mulle
vahva nainen toimittele
maksut makselen ilolla
hintaasi hyvällä katson”

Meri ryhtyi luomistyöhön
lihat laittoi lahnasista
kaloista kovista lustot
virrasta veti verehet
vartalon veen heinäsiestä
rakenteli niistä naisen
vahvan naisen toimitteli
säilyttämään saaliitansa
savustamaan särkiänsä
miehelle kurin pitohon
määräysvallan laittelohon

Siitä syntyi Kainun kansa
syntyi kansa ja kukoisti

Aikuisuuden taakka

Metsän kulkijat

Helteinen aurinko paahtoi korkea tiettömän taipaleen takana. Kaksi tyttöä liikkui läpi metsän tottunein askelin, vaikka siellä ei ollut polkuja eikä ihmisen jälkiä. Tytöt olisivat voineet olla sisaruksia, niin merkittävä oli heidän yhdennäköisyytensä. Molemmat olivat solakoita ja lyhyitä, kuten kainujen kansan ihmiset tapasivat olla. Hiukset olivat kummallakin pitkät ja tummat kuin syksy-yö. Ne erottuivat hyvin vaaleasta, kuulaasta ihosta, jota aurinko oli vain sieltä täältä saanut

tummennettua.

Kumpikin hikoili paahtavassa helteessä, vaikka heillä oli yllään vain peurannahasta tehdyt kengät ja vyöt. Väisä heilahteli molemmilla nahkainen tuppi, josta pisti esiin karkeatekoisen kiviveitsen kahva. Kainut toki tunsivat myös raudan, mutta sen käyttö ei ollut soveliaista ikivanhassa rituaalissa. Niinpä heille oli annettu veitset, jotka periytyivät kaukaa historian hämäristä. Lukemattomat tytöt heitä ennen olivat kantaneet niitä mukanaan mennessään sinne, minne hekin nyt olivat matkalla. Tytöt olivat nähneet jo kolmesta kesää, ja molempien henki oli tullut samaan aikaan täydeksi; veren vuotaminen oli merkki siitä, että hekin olivat valmiita vuodattamaan verta.

Jos oli tyttöissä paljon samaa, niin löytyi sentään muutamia erojakin. Edempänä juokseva oli rotevampi, ja hänen ruskeissa silmissään oli ylväyttä, joka paljasti hänet päällikön tyttäreksi. Nuoresta iästään huolimatta Aure oli tottunut käskemään ja myös saamaan tahtonsa läpi. Hieman hänen takanaan juoksi Vierra, ja sen minkä hän hävisi Aurelle ylväydessä ja hartioiden leveydessä, voitti hän takaisin sitkeydessä ja silkassa jääräpäisyydessä. Hänen syvävihreissä silmissään välkehti päättäväisyys ja nuoren ihmisen pohjaton optimismi. He olivat leikkineet yhdessä vauvasta asti ja olleet läpi lapsuutensa ylimmät ystävykset.

Tavallisesti päivän metsässä olisi täyttänyt tyttöjen loputon puheensorina ja sen silloin tällöin puhkaiseva heleä nauru. Nyt he kuitenkin kulkivat hiljaisina, jännityksen täyttämänä. Tätä päivää he olivat odottaneet kuin peurat kevättä. Viimeinkin he ottaisivat elämässään sen tärkeän askeleen, joka veisi heidät lapsuuden leikeistä aikuisten maailmaan.

Iltapäivän tukahduttava aurinko pakotti tytöt hidastamaan tahtiaan. Kesä oli ollut poikkeuksellisen kuuma, ja helle oli kuivattanut tienoon rutikuivaksi. Kesäinen metsä oli värejä täynnä. Harmaat kivet, keltaiset varvut ja siellä täällä vielä vihertävät mättäät sekoittuivat tummanpuhuviin puunjuuriin. Oksien välistä siivilöityvä auringonvalo muokkasi värit häilyväksi ja repaleiseksi sekamelskaksi. Paarmojen surina ja lintujen laulu täydensivät maisemaa. Metsän pohjalla oli tunkkaisen ilman saarekkeita, joissa tuntui kasvien väkevä ja tukahduttava löyhkä. Luonto kitui hitaasti, vettä odottaen.

Tyttöjen katseet etsivät kuivasta metsästä veden merkkejä. He löysivätkin viimein joen, joka oli kuivunut piskuiseksi puroksi. Se kiemurteli suurien kivien välissä hiljakseen ja veti tyttöjä vastustamattomasti puoleensa. Veden solina ja viileä tuulahdus houkuttelivat heitä levähtämään. Kasvit puronuoman ympärillä olivat heleämpiä ja runsaskasvuisia. Vierran ja Auren olikin raivattava tiensä pusikon läpi päästäkseen veden ääreen.

Kivien välissä, reilun polvenkorkuisessa purossa oli yksi niistä harvoista paikoista, johon helle ei yltänyt. Tytöt joivat ahnaasti ja kastelivat itsensä viileällä vedellä. Tällaisen päivän he olisivat tavallisesti kuluttaneet uiden ja kalastaen, lopuksi kenties hieman kiistellen siitä, kumman saalis oli mittavampi. Nyt heillä ei ollut aikaa uiskenteluun, eikä se olisi matalassa purossa onnistunutkaan.

He saattoivat olla ainoat ihmiset päivämatkan säteellä, mutta metsässä oli liikkeellä muitakin janoisia. Tyttöjen juodessa risukosta törmäsi päätä pahkaa jokeen edellisenä talvena alkunsa saanut karhunpentu. Se tuli paikalle suoraan tuulen päältä eikä siten huomannut hiljakseen joessa itseään viruttavia tyttöjä. Pentu juoksi kahdenkymmenen askeleen päähän ja silloin tajusi tytöt, jähmettyen niille jalansijoilleen. Eläin ei uskaltanut paeta, eikä mennä lähemmäs, ja sen kurkusta kumpusi surkea kutsuvikinä.

Tytöt tunsivat pystyyn nousevissa niskavilloissaan kuoleman kuiskauksen. Siellä missä oli pentu, oli nimittäin aina myös emä. He ottivat taka-askeleita pitäen katseensa pennussa ja tiheikössä, josta se ilmestyi. Perääntyminen oli hankalaa kivikkoisessa virrassa. Tuskastuttavan

hitaasti he nousivat puron pohjalta penkalle ja sitä reunustavan tiheikön laitaan. Silloin alkoi risukko rytistä. Iso emäkarhu tuli pää matalana läpi pusikon pentunsa avuksi. Se juoksi jokeen ja tytöt nähdessään nousi kahdelle jalalle karjuen kumeasti. Tuo ääni hyyydytti tyttöjen veren, ja oli pienestä kiinni, etteivät he rynnänneet suin päin pakoon. Turhaa se olisi ollut, sillä vihaista naaraskarhua ei juoksemalla voinut paeta. Eipä toisaalta auttanut paikalleen jääminenäkään, mikäli metsän kuningatar päättäisi hyökätä. Kiviveitsi keskenkasvuisen tytön kädessä ei karhua juuri hidastaisi.

Tyttöjen onneksi eläin ei kuitenkaan hyökännyt, ainakaan heti. Kunhan äyski ja louskutti suutaan kahdella jalalla purossa seisoessaan. Samalla lailla olivat nalkissa tytöt, koskapa eivät uskaltaneet muuta tehdä kuin seistä paikallaan ja odottaa. Karhu oli ymmällään. Nämä ihmiset olivat pieniä, eikä niistä löyhkännyt tuli ja kuolema. Keihäitäkään ei ollut, joilla karhu muisti itseään joskus hätyytellyn.

“Ei tässä voi loputtomiin seistä, minä lähdän perääntymään tiheikköön”, tuumasi Vierra viimein.

“Älä mene... Lauletaan vaikka lepytyslaulu”, vastasi Aure. Hänen äänessään normaalisti soiva itsevarmuus oli tiessään ja nyt se oli täynnä hätäntynyttä pelkoa.

“No hyvä on, yritetään.”

He aloittivat. Aluksi ääni oli surkea ja heikko, ja tytöistä tuntui, että heidän pelkonsa ja puronvarren kivikko nielivät sen kokonaan. Karhu ei kuitenkaan jatkanut hyökkäystään, ja pikku hiljaa tytöt rohkaistuivat laulamaan kovemmin. Nyt ääni suorastaan kaikui kivikossa, ja se ruokki heidän rohkeuttaan laulaa lujempaa.

Omenainen, metsäläinen
salon mahtavan kuningas
älä tarraa tassullasi
kovertele kämmenellä
jätä hammas huulen alle
terä piilota torainen
pakoon päästä matkalainen
pintehestä puikahuta

Mahtoiko se olla laulun mahti vai jokin muu luonnollisempi syy, sitä eivät tytöt osanneet sanoa. Karhuemo kuitenkin laskeutui neljälle käpälälleen ja paimensi ylivilkkaan jälkeläisensä takaisin tiheikköön mistä oli tullutkin. Sinne katosi viimein myös emäkarhun takamus, ja hetken kuluttua metsikkö hiljeni, aivan kuin mitään ei olisi tapahtunutkaan. Kesti kuitenkin kauan, ennen kuin tyttöjen sydämet lakkasivat pamppailemasta.

“Siinäpä kertomista leirinuotiolle”, tuumasi Vierra helpotus kasvojensa koristeena.

“Et kerro kenellekään”, kivahti Aure. “Matkasta ei ole lupa sanoa sanaakaan, etkö muista?”

“Tiedän”, Vierra huokasi.

Kun heidän jalkansa taas tottelivat käskyjä, he palasivat takaisin helteiseen metsään.

Äiti

Iltapäivä alkoi taittua illaksi, kun tytöt saapuivat soiselle järvenrannalle. Kesä oli kuivattanut rannan, ja jäljellä oli vedenrajaan saakka kantava kellertävä sammalmatto. Järvi oli soistuneesta

etelärannastaan huolimatta kirkasvetinen, sillä sen pohjassa oli monta lähdetä. Kukaan ei käynyt järvellä kalastamassa, vaan alue oli tälle pohjoiselle kansalle pyhä paikka. Vain aikuistumassa olevat tytöt tulivat tänne kerran elämässään, kesän kuumimpaan aikaan. Sen jälkeen he palasivat kansansa pariin naisina ja ottivat paikkansa aikuisten joukossa. Ensin oli kuitenkin kohdattava Ensimmäinen Äiti, joka punnitsi jokaisen tytön kelpoisuuden aikuisuuteen. Sitä varten olivat Aure ja Vierrakin tulleet tänne, ja palattuaan heitä juhlittaisiin kotatulien ääressä. Joskus kävi tosin niinkin, ettei aikuistumaan lähetetty tyttö koskaan palannut takaisin kansansa pariin.

He katkaisivat suota reunustavasta risukosta suorat, hoikat puut ja teroittivat niistä kiviveitsillään keihäät. Alkeellisiahan ne olivat, mutta kelpasivat tarkoitukseensa mainiosti. Sen tehtyään he kävivät kumpikin tahollaan vedenrajaan ja astuivat matalaan rantaveteen. Helle oli lämmittänyt pintaveden, mutta pohjalla se oli viileämpää ja virkisti mukavasti väsyneiden tyttöjen jalkoja. Tytöt kahlasivat matalaan veteen ja pysähtyivät keihäineen paikalleen. Helteiden kasvattamat paarmat nauttivat tästä leikistä täysin siemauksin, ja pian oli kummallakin työllä useita puremajälkiä eri puolilla kehoa. Hammastaan purren tytöt kuitenkin odottivat paikoillaan, huiskimatta.

Heidän ympärillään alkoi pian pyöriä pikkukaloja, jotka eivät uteliaina arvanneet pelätä liikukumattomana seisovia hahmoja. Kun edelleenkään ei tapahtunut mitään, tulivat suuremmatkin kalat hiljalleen pienien perässä tyttöjen ulottuville.

Aure oli onnekkaampi ja onnistui keihästäämään suuren körmyniskaisen ahvenen. Vierra ei jäänyt paljoa huonommaksi. Hänen saaliinsa oli pahasti keskenkasvuinen hauki, joka oli eksynyt keihäänmitan päähän. Tytöt ottivat nyt kiviveitsensä esiin ja perkasivat kalat huolella. Janonsa ajamina he joivat järvestä. Vedessä oli tympeä sivumaku, auringon päivien saatossa siihen polttama. Huojentuneina he kävivät rantaan odottamaan, paarmoja kimpustaan häätäen. Äidin luokse ei nyt tarvitsisi mennä ilman tuomisia.

Kuuma aurinko laski kohti taivaanrantaa ja ilma viilentyi siedettäväksi. Paarmat hävisivät, mutta tyttöjen kimppuun kävivät nyt vuorostaan hyttyset pakottaen heidät jatkuvasti läiskimään ja huitomaan niitä kimpustaan. He kaipasivat nahkavaatteidensa tuomaa suojaa, mutta Ensimmäisen Äidin luo ei saanut viedä mitään toiselta otettua. Vain kiviveitsi ja Äidille vietävä uhri olivat sallittuja. Auringon laskettua alkoi hämärä hiipiä tienoolle nopeasti. Näin loppukesästä se kääntyisi aikanaan pilkkopimeäksi yöksi.

“Onkohan totta, mitä sanotaan siitä veneestä”, sanoi Aure rikkoen pitkään kestäneen hiljaisuuden.

“Toivottavasti se vene pian tulee. Muuten on niin pimeää, ettemme näe sitä, oli se miten ihmeellinen tahansa.”

“Jos vanhat eukot sanovat, että vene tulee, niin kyllä se tulee.”

“Niin kai”, Vierra naurahti vaivautuneesti. “Soihtuja siinä pitää kuitenkin palaa, jos se ei kohta tule.”

Hyvissä ajoin ennen pimeää ilmestyi veneen tumma hahmo tyynen järven selälle. Tytöt kävivät rantaan ja odottivat hermostuneina. Veneen tultua lähemmäs he näkivät, että se oli koruton ja aikojen saatossa sileäksi hiutunut. Siinä ei näkynyt soutajaa sen enempää kuin airojakaan, mutta kaikkialla sen ympärillä kävi vesi vaahtopäisinä kuohuina. Vene lipui kovan loiskeen säestämänä rantaan ja törmäsi kahahtaen sammalmättääseen.

“Kyytiin sitten”, tokaisi Aure ja astui muutta mutkitta veneen perälle. Taaksepäin heitetty vilkaisu ei kuitenkaan ollut yhtä itsevarma kuin lausutut sanat. Vierra seurasi perässä sanomatta sanaakaan. Turvaa haettiin puolin ja toisin katseilla. Jos oli aiemmin tyttöillä ollut kiire ja kilpamieli, eivät he nyt olisi halunneet toisistaan erilleen.

Yhtä salaperäisesti kuin vene oli rantaan tullut, se myös lähti liikkeelle liukuen hiljalleen täysin tyynelle ulapalle. Tytöt kuulivat, kuinka veneen takana kävi loiske, mutta kumpikaan ei uskaltanut katsoa, mikä sen aiheutti. Vene ei vuotanut pisaraakaan, kuten lähes kaikki vanhat veneet tekivät. Siinä se vaan kulki ja tuoksui pistävästi pihkalle ja mullalle.

Joutsenpari piti järvellä mekkalaa, se ajoi nuorempaa tunkeilijaa pesimäpaikaltaan kauemmas kumeasti vettä siivillään lätkyttäen. Kuikka poikasineen lipui arvokkaasti tummassa vedessä ja kävi ruokailupuuihin. Yöllinnut olivat alkaneet laulaa, ja järvi oli täynnä elämää veneen kuljettaessa tyttöjä kohti pientä, tumman metsän reunustamaa kalliosaarta. Ranta oli kivikkoinen, mutta vene lipui suoraan karien välistä ruovikkoiseen poukamaan.

Tytöt nousivat veneestä kiireesti ja hyppäsivät rannalle. Hyttyset tervehtivät heitä vedenrasta alkavassa kituliaassa kuusikossa. Kuusikkokaistale oli kapea, ja kivikkoinen maasto saaren keskellä oli aukeampi. Siellä täällä vain kasvoi mänty tai kuusi kivien välissä. Tytöt lähtivät kulkemaan kohti saaren pohjoispäässä kohoavaa korkeaa kalliota. Viimein he saavuttivat sen juuren, ja edessä oli hankalan näköinen kiviseinä. Tyttöillä ei ollut varusteita, ja päivän rasitukset painoivat kovasti jäsenissä.

“Kumpi ensin kallion laella?” huikkasi Aure haasteen ja ryntäsi vastausta odottamatta rinteeseen. Vierra huudahti ja syöksyi toverinsa perään minkä väsyneistä jäntereistään kykeni. Hetken he olivat jälleen kaksi tyttöä, aina kilpasilla.

Hikeä ei säästely, ja huohottaen tytöt vetivät itsensä kallion laelle. Hätäinen kiipeäminen ilman vaatteita oli jättänyt naarmuiset jälkensä molempien käsiin ja jalkoihin.

“Voitinpas!” huudahti Aure kasvoillaan tuttu ilkikuri. Hän tönäisi Vierra leikkisästi olkapäähän tämän kiivettyä hänen viereensä vuoren laelle. Vierra ei hengästymiseltä saanut sanaa suustaan. Vihreät silmät kertoivat, mitä mieltä hän oli häviämisestä.

“Huijasit, otit etumatkaa”, Vierra tuhahti hengityksensä tasaannuttua. Aure oli kuitenkin jo kääntänyt huomionsa muualle.

Vielä sinut päihitän, ajatteli Vierra muttei sanonut sitä ääneen.

Kallion laki oli tasainen, ja siltä aukeni kaunis näkymä hämärtyvän järven ylle. Tyttöjen kiipeämä reuna oli epätasainen, mutta muut sivut putosivat pystysuoraan hyvänkorkuisen puun verran alla odottavaan rantakivikkoon. Kallion keskiosa oli mustaksi nokeentunut siinä pidetyistä nuotioista, ja paikan vieressä oli kiviteräinen kirves. Sen kyljessä oli siistissä pinossa polttopuuta, mutta sen kummemmin tuluksia kuin taulaakaan ei näkynyt.

“Ei mitään millä sytyttää”, sanoi Vierra väsyneellä äänellä. Hän tajusi, miten kovan työn takana tulen saaminen olisi.

“Niin kuin vanhat sanoivat, puulla puuta vasten.”

“Ja tulen sanoilla”, täydensi Vierra.

Tytöt kävivät töihin. Molemmat alkoivat virittää omaa tultaan kallion laelle, täytyihän vanhan säännön mukaan jokaisella aikuistuvalla olla oma nuotio. Puista valittiin kaksi kuivinta ja niihin vuolttiin pieniä lovia. Muuta puuta veisteltiin pieneksi silpuksi ja sen lisäksi kerättiin kuivaa sammalta ja heinää. Se oli helppoa, sillä sade ei ollut useaan viikkoon kastellut maita. He asettivat toisen puun nuotiokiven päälle ja alkoivat sahata sitä poikittain toisella, lovitetulla puunkappaleella. Raivoisa sahaaminen kuumensi puun, ja ohut musta savukiehkura nousi ilmaan hankauskohdasta. He ruokkivat sitä puhaltelulla, kuivalla heinällä ja sammalella. Molemmat lauloivat myös tulen syntysanoja, houkutellakseen sen hengen luokseen.

Loihe lokki lentämähän
meren seitsemän selältä

tule Termes iskemähän
tulisesta taivahasta
lonka liekin helskyttele
kipinäinen kuikuttele
menon maallisen hyväksi
iskijän iloksi aivan

Molempien sammal alkoi palaa miltei yhtä aikaa pienellä, kituliaalla liekillä. He ruokkivat niitä innokkaasti puulastuilla, kunnes nuotiot roihahtivat kunnolla palamaan. Tuli savutti ja rätisi, sillä puu oli pihkaista kuusipuuta. Nokiset ja työstä hikiset tytöt olivat kuitenkin iloisia, koska savu karkotti hyttysiä ja tuli hälvensi hämärän mukanaan tuomaa epävarmuutta. Kalat laitettiin nyt keihäiden kärkiin ja kypsennettiin tulella. Ilman täytti jännittynyt odotus pimeään loppukesän yön laskeutuessa tienoon ylle. Hetken lepo oli tytöille tarpeen, sillä päivä oli ollut raskas.

“Minun kalani on suurempi kuin sinun”, Vierra tokaisi nuotionsa takaa. Hän ei ollut unohtanut kirvelevää tappiota kiipeilyssä.

“Hauki maistuu mudalle ahveneen verrattuna”, vastasi Aure. “Äiti ottaa minun lahjani ensin.”

“Ei varmasti ota. Poltat kalasi aina mustaksi, ei kukaan semmoista syö.”

Oli vaikeaa sanoa, mistä hän tulien ääreen ilmestyi. Sen kummemmin Aure kuin Vierrakaan ei nähnyt hänen kävelevän nuotiolle. Hän oli pukeutunut kuten tytöt, pelkkään nahkavyöhön, ja myös hänen harvat hiuksensa oli sidottu taakse nauhalla. Siihen yhdennäköisyys tyttöjen kanssa jäikin. Nainen oli selvästi ikivanha, sillä hänen tummaksi paahtunut ihonsa oli kauttaaltaan kurttujen ja uurteiden peitossa. Lukemattomien sylilasten litteiksi syömät rinnat roikkuivat alhaalla naisen laihoissa kyljissä. Auringossa vielä jäseniä tummemmiksi ahavoituneet kasvot olivat ulkonevat, ja väkämäisessä leuassa oli jäljellä vain muutama hammas. Viheliäisestä ulkomuodosta huolimatta naisen katse oli pistävä kuin käärmeen kieli ja hänen ympärillään leijui vallan ja viisauden tuntu. Hän haisi väkevälle pihkalle ja metsälle aivan kuten vene, joka oli kuljettanut tytöt saarelle.

Eukko ei sanonut aluksi sanaakaan, vaan ojensi kuluneet kouransa tyttöjä kohti. He vilkaisivat toisiinsa ja antoivat sitten paistamansa kalat eukolle vaitonaisina ja katsoivat, kuinka tämä alkoi syödä niitä tulen loimussa. Eukko ei tehnyt eroa hauen ja ahvenen välille, vaan söi saaliinsa pyrstöineen, päineen ja ruotoineen nieleksien ne alas isoina kimpaleina. Sitten, käsiään toisiinsa hangaten ilmeisen tyytyväinen eukko kävi puhumaan.

“Aure, Vierra”, hän aloitti juhlallisella äänellä. “Tyttöinä tänne tulitte ja naisina tahtoisitte pois lähteä. Ensin teidän on kuultava kansanne synty, ja sitten näemme oletteko naiseuden arvoisia.” Ja hän ryhtyi laulamaan ponnekkaalla, vaikkakin kuluneella äänellä.

Laulu alkoi hiljaa, kertoen maailman synnystä. Siitä kuinka lokki rannattomalta ulapalta etsi pesäpaikkaa ja viimein löysi merestä esiin pistävän kiven. Laulu muuttui voimakkaaksi, kun se kertoi meren nousevasta raivosta ja aallosta, joka tuhosi lokin pesän ja vieräytti munat veteen. Siihen tuli syvä, ihmettelevä sävy lokin laulaessa särkyneistä munista maailman ja taivaankannen sitä peittämään. Kaikkien eläimien synnyn se myös kuvasi ja miehenkin, sekä sen kuinka lokki ei tehnyt miehelle naista. Meri rakensi viimein naisen, mutta hän ei alistunutkaan miehensä valtaan, vaan hänestä tuli hallitsija, kansan kaitsija. Tytöt kuuntelivat laulua lumoutuneina. He olivat toki kuulleet sen aiemminkin, mutta Äidin ääni oli erilainen ja kuljetti heidät näiden myrskyisien tapahtumien läpi. Se sai tytöt hetkeksi unohtamaan jännityksensä ja pelkonsa, antoi tarinan viedä heidät toisaalle, toiseen paikkaan ja aikaan, kaukaiseen menneisyyteen. Viimein

laulu hiljeni ja sitten asettui, ja tytöt havahtuivat jälleen takaisin todellisuuteen.

Laulettuaan nousi nainen tulen vierestä ja jatkoi.

“Muistakaa tämä laulu ja laulakaa sitä tulilla lapsillenne, kuten äitinne varmasti on teille laulanut. Nyt katsotaan, mitä olette naisiksenne.”

Hän meni vuorollaan ensin Auren ja sitten Vierran luo ja tutki heidät häpeilemättä päästä varpaisiin murahdellen silloin tällöin hyväksyvästi.

“Hyviä aiteja teistä tulisi molemmista, mutta vain toisesta voi tulla päällikkö. Aure, sinä olet päällikön tytär. Vierra on päällikön sisarentytär eikä näin ollen vähäinen kilpakumppani. Päällikköä ei kuitenkaan valita suvun, vaan ansioiden perusteella, ja niissä te tytöt olette tasavahvoja.”

Naisen katseeseen tuli kylmää päättäväisyyttä hänen jatkaessaan.

“Jos sinusta, Aure, tulee päällikkö, nousee kansamme kukoistus aluksi, mutta lopulta idän, lännen ja etelän ihmiset tulevat tänne ja me katoamme unholaan. Jos sinusta, Vierra, tulee päällikkö, kärsii kansamme aluksi kovia mutta säilyy niin pitkään, kuin minun katseellani voi nähdä. Tässä on minulla edessäni vakava päätös, sillä jos Aure täältä hengissä palaa, tulee hänestä päällikkö. Lujat ja sitkeät ovat meistä ne, jotka aina ovat selvinneet ja sanonkin nyt: Taistelkaa, kunnes teistä vain yksi on jäljellä, ja hänestä tulee päällikkö Auren äidin kuoltua.”

Tämä julma ehdotus jäi ilmaan väreilemään, ja tytöt tuijottivat toisiaan koettaen toisen silmistä nähdä tämän aikeet sen suhteen. Aure hypähti ylös, veti kiviveitsen vyöltään ja alkoi lähestyä Vierraa tuima ilme kasvoillaan. Hän ei antaisi minkään estää pääsyään päälliköksi. Ei sen enempää serkkunsa Vierran kuin Äidin ennustuksienkaan. Vierra nousi ketterästi ja perääntyi Auren veitsen alta. Auren ja Vierran silmät kohtasivat nuotioiden loimussa. Heidän katseissaan oli nyt jotain uutta. Jotain, mitä pahimmassa kiistassakaan niissä ei ollut ennen näkynyt. Sellaista ei lapsen katseessa ollut.

He aloittivat vaarallisen piirileikin nuotioiden loimussa. Kalliolla ei ollut juurikaan tilaa temmeltää, ja reunalta putoaminen syöksisi sen onnettoman pimeässä alhaalla odottaviin kiviin. Vierra perääntyi aikansa, mutta joutui viimein putoamisen pelossa antautumaan lähitaisteluun. Tytöt tarrasivat kiinni toistensa veitsikäsistä ja pian kierivät maassa painin tuoksinassa. He kierähtivät Vierran sytyttämän tulen reunan yli, ja liekit sylkivät korkean kipinäsuihkun palavien nuotiopuiden liikahtaessa rajusti. Kumpikin oli paininut pienen ikänsä, ja he olivatkin suunnilleen yhtä taitavia. Aure oli kuitenkin rotevampana etulyöntiasemassa ja painoi Vierran veitsikäden maata vasten heidän kamppaillessaan kallion reunalla. Auren veitsi puolestaan painui hitaasti yhä lähemmäs Vierran kaulaa, kunnes sen rosureunainen terä miltei hipoi tämän pehmeää, hiestä kiiltävää ihoa. Hetkeksi he pysähtyivät täristen tähän asemaan, josta kumpikaan ei näyttänyt pääsevän jatkamaan eteenpäin.

Silloin Vierra kiepsautti nopealla liikkeellä Auren päältään ja tämä keikahti pää edellä kallion laidalta alas. Aure jäi roikkumaan yhdestä kädestä Vierran kiinnipitämänä, ja kiviveitsi kirposi hänen otteestaan kolisten alla olevaan kivikkoon. Tytöt katsoivat toisiaan salamoivin silmin hämärän yli, ja taustalta kuului Äidin ääni.

“Laske irti, Vierra, sinusta tulee päällikkö ja kansamme elää ikuisesti.”

Ohikiitävän hetken ajan Vierra ei osannut päättää. Hän katsoi serkkunsa silmiin ja muisteli heidän ystävyyttään. Kuinka he olivatkaan kirmanneet metsissä kylän miesten nyökytellessä “millaisia naisia heistä tuleekaan, kummasta mahtaa tulla päällikkö”. Ja miten heidän kasvaessaan erimielisyydet olivat nekin lisääntyneet. Aure oli yrittänyt taivuttaa häntä tahtoonsa kuten hän oli taivuttanut kaikki muut heimon lapset. Kuin pieni päällikkö hän oli jakanut määräyksensä lasten leikeissä ja toimissa, aikuisten katsellessa huvittuneina sivusta. Mutta Vierra ei hänen

ylivaltaansa ollut hyväksynyt, eikä ollut antanut tuumaakaan periksi. Ja kun henget olivat vieneet Vierran vanhemmat peräjälkeen luokseen liian aikaisin ja Auren äiti oli ottanut orvon tytön huostaansa, oli kilvoittelu saanut aivan uudenlaisen otteen tyttöjen elämästä. Käskyvällän lisäksi heillä oli nyt myös yhteinen äiti, jonka huomiota ja ihailua molemmat halusivat osakseen.

Kukaan ei syyttäisi Vierraa, jos hän nyt pudottaisi Auren kuolemaansa. Ensimmäinen Äitihän suorastaan vaati sitä häneltä. Hän saisi itselleen kaiken sen, mitä Aurella oli. Hänestä tulisi päällikkö, ja kainut säilyisivät ikuisesti. Aure ei ainakaan häntä pelastaisi, jos tilanne olisi toisin päin.

Vierra kiskaisi Auren ylös kalliolle kaksin käsin ja tokaisi:

“Tämä saa riittää! Minä en serkkuani tapa, vaikka kuka niin sanoisi, en vaikka se olisit sinä, Äiti. Aamun tullen lähden, siunauksellasi tai ilman.”

Yöilmaa leikkasi Äidin kurkusta nouseva römeä nauru.

“Päällikön veri sinun suonissasi totisesti virtaa. Siunaukseni toki annan teille molemmille. Olette tehneet itsellenne ja kansallenne kunniaa. Lasten kotaan ei teillä enää ole asiaa.”

Tämän sanottuaan hän hiljeni, eikä kumpikaan tytöistäkään sanonut mitään. Aure veti raskaasti henkeä ja vältteli Vierran katsetta kasvoillaan hänelle harvinainen, sulkeutunut ilme. Tytöt kohensivat nuotioitaan, ja päivän kovat rasitukset alkoivat pikkuhiljaa vaatia veroaan. Kumpikin koetti pysyä hereillä, mutta viimein uni voitti. Viimeisenä, unisilla silmillään Vierra näki, kuinka Äiti kohenteli tulta viono hymy kurtteisilla kasvoillaan.

Viimeinen ja ensimmäinen

Vierra säpsähti hereille ja huomasi makaavansa kallion sisään johtavan aukon suulla. Hänen allaan tuntui kylmä kiven pinta ja takana tuikki paljas tähtitaivas. Edestäpäin, jostain käytävän uumenista, näkyi levoton valon kajastus. Vierra nousi ylös ja lähti varovasti kulkemaan sitä kohti. Pian onkalo avautui suureksi luolaksi. Sen keskellä paloi nuotio ja liekkien takana seisoivat Äiti, selin Vierraan, ja maalasi kiveä seinää verenpunaisella maalilla.

Luolan valtavat seinät olivat täynnä kuvia ihmisistä, eläimistä ja elämästä. Siellä olivat peura, lohi ja hirvi, kainujen tärkeimmät saaliit. Niiden rinnalla jolkottelivat komeina susi, karhu ja ahma. Seiniin oli maalattu koko heimon elämän kirjo. Jossain metsästettiin, toisaalla rakastettiin, lapset kirmasivat siellä täällä. Tulen loimu sai seinien kuvat värjymään, niitä oli päällekkäin ja lomittain. Joissain käytiin taisteluja ihmisiä tai petoja vastaan, ja niissä punainen maali näytti verisimmältä. Vaihteleva valo sai yhden kuvan häviämään, jolloin toinen taas ilmestyi esiin sen alta. Vain hetken näkyi tämäkin kuva, sillä seuraava eloisan liekin liike hävitti sen kolmannen kuvan tieltä.

Kuuloaan pinnistäen Vierra kykeni kuulemaan hiljaiset äänet. Kuvien ihmiset puhuivat ja eläimet ääntelivät. Siellä täällä lapsi itki tai nauroi. Mitä enemmän Vierra katsoi, sitä kovempaan ja runsaslukuisempina kuuluivat äänet, kunnes ne täyttivät hänen päänsä ja hänen oli suljettava silmänsä.

Äiti kääntyi Vierraa kohti, ja hänen ryppyisille kasvoilleen nousi hämmästyks.

“Mitä sinä täällä teet? Ei ole sinun aikasi vielä.”

“En tiedä, näen kai unta.”

“Unta tämä ei ole. Sinun täällä olollesi täytyy kuitenkin olla syy. Ehkä sinun pitää tietää, koska olet viimeinen.”

“Viimeinen mikä?”

“Viimeinen kainu, viimeinen Äiti. Suurin kaikista ja silti kuitenkin niin pieni ja voimaton. Kaikkien muiden kuvat minä maalaan tähän seinään, mutta sinä maalaat aikanaan itse omasi. Silloin on sukumme tarina kokonaan kirjoitettu ja tapaamme toisemme vainajalan tulilla. Tuohon sinä sen maalaat”, sanoi Äiti ja osoitti ainoaa kuvista tyhjää kohtaa kalliassa. Sen ympärillä oli vain naisten kuvia. Oli ylväitä, keihäin ja jousin varustettuja naisia. Oli kurttuksia ja vanhoja naisia leirituliensa ääressä. Oli myös naisia, jotka synnyttivät uutta elämää tai kuivasivat saalista kevättalven viimassa.

“Mitä minun tulee tehdä?” kysyi Vierra. Häntä ahdisti puhe heimon kohtalosta ja hänen oma pienuutensa näiden massiivisten seinien ympäröimänä. “Miksei Aure ole täällä, hänestä hän se päällikkö tulee?”

“En minä tiedä”, sanoi Äiti ja nauroi, sävyyn joka ei suinkaan ollut rohkaiseva. “Ja vaikka tietäisin, ei ole minun asiani kertoa. Serkkusi tie ei ole sinun tiesi.”

“Ja miksi otit minun isäni ja äitini, miksi et Aurelta ole mitään ottanut?”

”Kaukamoisella ei ole äitiä, Vaeltajalla ei ole isää. Kun sinun pitää tehdä päätös, päätä hyvin. Kun et voi vaikuttaa asioihin, kestä se. Kun teet hyvin, älä jää siitä riemuitsemaan, sillä seuraava teko tulee nopeasti ja menee ohi. Tuska ja vaiva ovat oleva sinun osasi, vaikka myös suuret teot. Niistä ei kainujen nuotiolla lauleta lauluja, mutta se ei tee niistä merkityksettömiä.”

“Ei tuo tarkoita mitään”, vastasi Vierra. Hän pidätteli suuttumusta kunnioituksesta, enemmän seinää kuin Äitiä kohtaan.

“Ei niin, onneksi sinun elämäsi murheet eivät ole minun murheitani. Nuku nyt, mutta muista, etenkin tämä luola. Tiedät kyllä sitten kun on sen aika.”

Ja niin Vierran silmät vaipuivat jälleen kiinni, eikä hän enää uneksinut sinä yönä.

Tyttöjen herätessä karpästen surinaan olivat nuotiot jo aikaa sitten sammuneet. Aurinko oli noussut pilvettömälle taivaalle enteillen uutta helteistä päivää. Idässä kohosi kuitenkin synkkä ukkosrintama kaukana taivaanrannassa kuin valtava, tumma vuorijono. Tytöt nousivat ylös ja valmistautuivat kiireesti kotimatalle. Molempien suut olivat leveässä hymyssä; kuin ketkä tahansa lapset he unohtivat nopeasti kärsimänsä pahan ja hellivät mielessään hyvää. Heitä pidettäisiin nyt aikuisina, ja pian heitä juhlistaisiin kotatulien ääressä. Lapsen mielet eivät vielä osanneet odottaa, mitä se toisi tullessaan.

Kiivetessään kalliolta alas kohti rantaa heidän katseensa kohtasivat ja hymyt vakavoituivat. Kumpikin tiesi, ettei toinen kertoisi kenellekään, mitä illalla oli tapahtunut. Se oli kuitenkin muuttanut heitä peruuttamattomasti, eikä paluuta entiseen enää ollut.